

Deze nieuwsbrief is een uitgave van de Uilenwerkgroep van Natuur- en Vogelwerkgroep Krimpenerwaard/NVWK

In deze nieuwsbrief kijken we vooruit naar het komende broedseizoen: voor een enkele uilensoort is het broeden al volop aan de gang of zelfs afgerond. Maar hoe begon het allemaal dit jaar?

RESULTATEN UIT HET VERLEDEN ...

U kent de slogan wel: *Resultaten uit het verleden bieden geen garantie voor de toekomst*; ze zijn dan misschien geen waarborg, maar geven wel een indicatie hoe we dit broedseizoen gestart zijn.

We hebben een zacht winterhalfjaar achter de rug en ook het voorjaar was gemiddeld warmer dan normaal. De natuur liep hierdoor ongeveer een maand voor op wat gebruikelijk is; veel planten en dieren gingen vroeg uit hun winterstand. Eind april werd het ineens een stuk kouder. Toen waren het prille groen en leven ineens kwetsbaar.

ZACHTE WINTER

Of de uilen van het zachte winterweer konden profiteren, blijft nog wel de vraag. Natuurlijk, het uitblijven van een dik pak sneeuw is mooi meegenomen. Sneeuw bemoeilijkt het jagen alleen maar. En zeker voor een dun bevederde uilensoort als de kerkuil is een zachte winter fijn, want kerkuilen zijn slecht bestand tegen de winterse kou. Ons land vormt in feite de noordelijkste grens van hun leefgebied, lagere temperaturen kunnen zij niet verdragen.

Maar hogere temperaturen hebben ook nadelen: meer regen en intensere stormen. Voor alle uilensoorten zijn dat geen ideale weersomstandigheden. Jagen doen ze immers grotendeels op gehoor. Het geluid van regen en wind vormt daarbij een hinderlijke stoorzender.

Daarnaast is het door het kletsnatte weer van de afgelopen maanden maar de vraag of 2024 wel een goed muizenjaar wordt. Over grote oppervlakten van het veenweideland stond het grondwater vaak tot vlak onder of op het maaiveld; veldmuizen die grotendeels ondergronds leven kunnen dan geen kant op, ze verdrinken in hun holletjes. En de meeste uilen in onze Waard zijn bij uitstek (veld)muizeneters!

Kortom het is afwachten of deze omstandigheden invloed hebben op de broedresultaten in het komende broedseizoen.

TERUGBLIK

Maar eerst een terugblik: wat heeft het seizoen 2023 de uilen in onze Waard gebracht?

Steenuil

Na het dramatisch slechte broedseizoen van 2022 (geen enkel succesvol broedgeval), hebben we over 2023 gelukkig beter en ook bijzonder nieuws te melden. In de 99 nestkasten die onze werkgroep nu controleert waren er twee broedgevallen met elk drie eieren: net iets minder dan 2% van de kasten door steenuilen bezet. Dat is op zich nog geen goed nieuws, maar ... het uiteindelijke broedresultaat van die twee nestkasten was 100%. Dat wil zeggen: zes jonge uilen vlogen succesvol uit!

Dat 100% succes verliep niet zonder slag of stoot, daar zit een heel verhaal aan vast. Een verhaal dat te lang is voor deze nieuwsbrief. U kunt het teruglezen in ons blad de *Waardvogel*, maar we lichten alvast een tipje van de sluier op.

Het seizoen 2023 begon voor beide broedparen goed, begin mei kwamen alle bebroede eitjes uit. Maar toen sloeg bij een van de broedparen het noodlot toe: een oudervogel werd verkeersslachtoffer. Een nest van donsduikers alleen grootbrengen - dus de pulletjes warm houden en voederen én daarbij jagen tegelijk - is bijna onmogelijk. Onze werkgroep probeerde dit broedsel daarom tijdelijk te ondersteunen door muizen op het 'balkon' van de nestkast te leggen. Op die manier zou er in ieder geval voedsel op voorraad zijn. Maar helaas, na drie dagen werd toch een van de jonge kuikens dood in de nestkast aangetroffen.

Foto: Pia Vrucht

Het besluit was toen snel genomen; de twee overgebleven uilskuikens werden naar Vogelopvang Karel Schot gebracht. Een vogelopvang die veel ervaring heeft met roofvogels en uilen. Daar groeide ons tweetal goed verzorgd en voo-
spoedig op en eind juni werden ze uiteindelijk als een drietal vliegvlugge jonge steenuilen uitgezet in onze Waard.

Foto: Suzanne de Winter

Hoe het gekomen is dat de twee uilskuikens uiteindelijk toch weer als een drietal werd uitgezet, daarvoor moet u toch onze [Waardvogel van december 2023](#) lezen. (Maar misschien had u dit verhaal allang gelezen en is dit voor u oud nieuws.)

Kerkuil

Bij de kerkuilen is er goed nieuws, een bijzonder verhaal en een nieuwtje te melden! Wat beschikbaar voedsel betreft, bleek het zomerhalfjaar van 2023 een goed muizenjaar, landelijk en ook op plekken in onze Waard. Voor kerkuilen vormen muizen het hoofdvoedsel en het werd voor hen dan ook een goed broedseizoen. Het resultaat: achttien broedgevallen en twintig territoria. Dat laatste betekent dat er op twee locaties weliswaar een kerkuilpaar aanwezig is, maar dat het niet is gaan broeden. Uiteindelijk zijn er bij die achttien broedgevallen 69 jongen uitgevlogen. Een mooi resultaat!

Foto: Jannie Monhemius

Zetten we dit af in een meerjarenschema, dan is duidelijk te zien dat de stijgende lijn van broedgevallen in lichte mate doorzet. Goede muizenjaren zijn duidelijk van invloed op de uilenpopulatie en waarschijnlijk, we noemden het al in de inleiding, heeft het uitblijven van strenge koude winters ook een positief effect. Gestart in 2009 met één tot drie broedparen en nu, vijftien jaar later, zijn er bij ons achttien broedparen bekend!

En nu het nieuwtje

Op 15 december 1992 is er op een boerenbedrijf in het midden van de Waard een kerkuil-nestkast geplaatst. Deze kast is drie keer verplaatst binnen het bedrijf. Niet vreemd, want bedrijfsvoering is altijd in ontwikkeling. Er moet bijvoorbeeld een schuur worden afgesloten of afgebroken en soms hangt zo'n nestkast dan in de weg. Onze werkgroep is de nestkast wel altijd blijven controleren en heeft die recent op het bedrijf kunnen verplaatsen naar een halfopen kapschuur.

En ... u raadt het al, afgelopen broedseizoen is deze nestkastlocatie gevonden door een kerkuilpaar en was er voor het eerst een broedgeval. Medio augustus konden daar - ruim 31 jaar na dato - vier jongen worden geringd en deze zijn succesvol uitgevlogen! Uiteindelijk is het doorzettingsvermogen van de locatie-eigenaar en alle nestkastcontroleurs op deze locatie niet voor niets geweest. Een prachtig nieuwsbriefwaardig resultaat!

Een bijzonder verhaal

Een kerkuil geringd op 6 juni 2023 in een nestkast in Berkenwoude, werd vijf maanden later teruggemeld vanuit Riyad, Saoedi-Arabië.

Nu trekken jonge kerkuilen altijd weg - soms over een flinke afstand - nadat ze het ouderlijk territorium hebben verlaten, maar verder dan honderd kilometer is dat meestal niet. Ruim 4.680 kilometer hemelsbreed én dan ook nog eens over bergketens vliegen, leek onwaarschijnlijk. Dat was het ook; de jonge kerkuil vloog in de Rotterdamse haven een container in en is toen met container en al verscheept naar de haven van Damman. Vanuit Damman werd die container via de weg naar Riyad vervoerd.

Daar vond een Nederlandse werknemer de uil, hij las de Nederlandse pootringgegevens af en heeft die teruggemeld bij het Vogeltrekstation Griel.

Het is zeer waarschijnlijk dat de jonge uil in de reefer (koelinstallatie van de container) is beland. Reefer's kunnen de temperatuur tot -21 graden Celsius laten dalen en dat heeft de jonge uil natuurlijk niet overleefd. Een bijzonder verhaal dat zonder ringgegevens niet naverteld had kunnen worden!

Ransuil

Voor de ransuilen werd 2023 een redelijk goed broedseizoen. Monitoren van deze populatie is altijd lastiger. Ransuilen zijn namelijk opennestbroeders: ze maken zelf geen nest, maar broeden in oude kraai- of eksternesten. Daardoor is het vinden van hun nesten als zoeken naar een speld in een hooiberg.

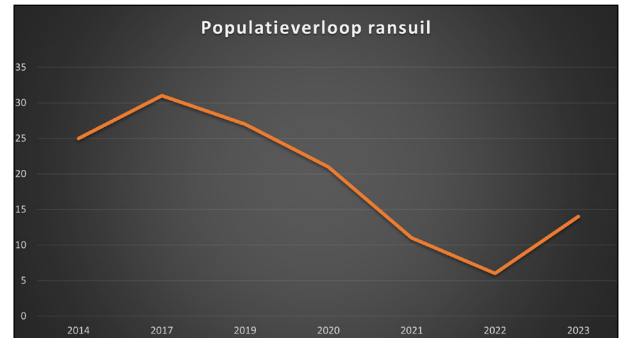
Gelukkig helpen de ransuilen zelf ons een eind op weg; zodra de jonge kuikens wat groter zijn, beginnen ze na zonsopgang luidruchtig te bedelen om voedsel. En dat snerpende bedelgeluid is ook voor ons mensen goed te horen. We traceren het aantal broedgevallen dan ook op gehoor. 'Zien met je oren' werd dat genoemd tijdens onze fietsexcursie, maar daarover later meer.

Met deze methode hebben we uiteindelijk veertien broedgevallen met 27 jongen geteld. Ten opzichte van 2022, een jaar met slechts zes waarnemingen, gelukkig weer een toename. Het was blijkbaar ook voor de ransuil een goed muizenjaar.

Verder terug

Gaan we wat verder terug in de tijd, dan ziet het er minder rooskleurig uit. Toen we in 2014 met monitoren en tellen begonnen, was het aantal nog flink hoger. En ook in de goede muizenjaren 2017 en 2019 lagen de aantallen hoger met respectievelijk 31 en 27 broedgevallen.

Dat was ook de reden dat we het afgelopen jaar gestart zijn met het ophangen van nestmanden als kunstmatige nestgelegenheid. Op een van die zes locaties heeft een broedpaar succesvol een broedsel grootgebracht. In de komende najaarseditie van de Waardvogel wordt hierover verslag gedaan.

Als u meer wilt weten over de ransuilen in onze Waard, kunt u de Waardvogel van september 2023 erop naslaan; [Logboek van een ransuilengezin](#). Dat artikel gaat over een ransuilpaar dat in het zicht van een keukenraam ging broeden en zijn jongen grootbracht. De bewoners die alles van dichtbij konden volgen, brachten bijna dagelijks verslag hierover uit aan onze werkgroep. Dit geeft ons en u een mooi inkijkje in het leven van een ransuilpaar met jongen.

U kunt ons weer helpen!

Hoort u in de zomermaanden het bedelgeluid van jonge uiltjes, geef het aan ons door!

06 115 682 98 (Lilian)

Via de volgende links is de bedelroep goed te horen:

- <https://youtu.be/oMet0XiKUHA?si=zITcqEH-w06ISmXFv> (vanaf 0:19)
- https://youtu.be/VljZx1YjOhM?si=kciZ3S6lj_fUW52r

Bosuil

De bosuil, de laatste vaste bewoner van onze Waard, weet zich prima te redden. Om die reden neemt onze werkgroep geen speciale ondersteunings- of beschermingsmaatregelen voor deze soort. En hoewel we de populatiegrootte wel enigszins in beeld willen krijgen, tellen we de specifieke broedgevallen niet.

Een bosuil broedt bij voorkeur in oude holle bomen. Door de landschappelijke ontwikkelingen van de afgelopen decennia zijn die inmiddels ruimschoots voorhanden: het Loetbos en het Krimpenerhout. Ook staan er gelukkig nog steeds prachtige oude knotwilgen langs sloten en weilanden. Door de tijd en weersomstandigheden soms bijna volledig uitgehold, maar nog fier overeind. Wij werden tijdens een van onze nestkastcontroles door bewoners geattendeerd op zo'n boomnest in een oude knotwilg.

De jonge bosuilen die in het nest waren grootgebracht waren inmiddels uitgevlogen en zaten nu als takkeling beschermt in een groenblijvende haag. De broedperiode was afgerond en het nest was verlaten. Dat gaf ons de gelegenheid om zonder verstoring enkele foto's te maken. We delen die graag met u!

JEUGD

In het afgelopen jaar zijn er regelmatig braakbaliutpluissessies geweest op verschillende scholen in de Waard. Soms met begeleiding van een van onze werkgroepleden, soms op eigen initiatief van enthousiaste docenten. Wij leveren dan de braakballen aan en zo nodig ondersteunend advies.

Foto: Jeugdnatuurwacht Krimpen

Foto s: Kees Kisjes

FIETSEXCURSIE

Eind juni is wegens het succes de avond-fietsexkursie 'Zien met je oren' geprolongerd. Vanuit vertrekpunt Loetbos zijn in totaal 44 mensen verdeeld over drie groepen door een deel van de Krimpenerwaard gefietst op zoek naar bedelende uilskuikens. Robbert, een van onze werkgroepleden, gaf voorafgaand aan de excursie een interessante uitleg waar zoal op gelet moest worden.

Foto: Frans van der Storm

Het was een mooie windstille avond en de uilskuikens (takkelingen) lieten zich gelukkig horen. Op de terugweg zorgde een bosuilpaar dat goed zichtbaar zat te rusten in de klokkentoren van Berkenwoude voor de toegang; een bonus waarmee de avond voor velen weer meer dan geslaagd was.

Fietsexkursie juni 2024

In juni 2024 wordt deze fietsexkursie weer georganiseerd. De precieze datum is nog niet bekend, maar houdt u daarvoor onze website of het Kontakt in de gaten!

ONZE PLANNEN VOOR 2024

Veldwerk

Ons veldwerk start weer op met de nestkastcontroles, het monitoren van de nestmanden op afstand en hopelijk uiteindelijk weer met het ringen van een flink aantal uilskuikens.

Veilig werken op hoogte

In 2023 zijn we gestart met nadenken over het veiligheidsaspect bij de controles van de nestkasten. Voor de bevestiging van ransuil-nestmanden in bomen kunnen we gelukkig een beroep doen op professionele boomchirurg klimmers. Maar de controles (met ladders) van de soms wel erg hoog geplaatste nestkasten moeten we als werkgroep toch echt zelf doen. Dit moet wel op een veilige manier. Daarom wordt er nu een basisset aan eenvoudige veiligheidsinstructies ontwikkeld. We houden u via de *Waardvogel* en de website van de NVWK op de hoogte van de voortgang.

Foto: Stefan van der Heijden

De steenuil toekomstbestendig (vervolg)

Jaar in jaar uit komen we erop terug: het gaat niet goed, zelfs ronduit slecht met de steenuilen in onze Waard. Dat is niet alleen bij ons het geval, maar ook landelijk speelt dit. Alleen in de gebieden met zandgronden zijn de steenuil populaties min of meer stabiel of nemen soms een beetje toe.

In onze streek zijn voor de afname ongetwijfeld meerdere, soms grote oorzaken aan te wijzen. Een toename van een predator als de bosuil werkt daar zeker aan mee. Ook schaalvergroting in de landbouw (de erven worden groter, gammele schuurtjes en rommelhoekjes verdwijnen), verstedelijking en steeds meer (verbreding van) wegen waarvoor landschapselementen moeten verdwijnen, zijn waarschijn-

lijke oorzaken. Oorzaken waar wij als uilenwerkgroep vaak niet direct iets aan kunnen veranderen.

Daarom gaan we proberen te doen wat voor ons misschien wel haalbaar is. We denken daarbij aan een pilotproject, waarbij we op kleine schaal concrete voorstellen doen om een erf aantrekkelijker te maken als broedhabitat voor steenuilen. We hoeven hiervoor het wiel niet opnieuw uit te vinden; in 2014 is binnen onze vereniging al de werkgroep Erfinrichting gestart. En landelijk kunnen we wat informatie betreft terugvallen op STONE, de landelijke werkgroep voor steenuil onderzoek.

Resultaten uit het verleden vormen bij dit pilotproject nu juist de richtlijn. Op welke locaties waren er in het recente verleden nog broedgevallen aanwezig? Dit bepaalt - naast natuurlijk de bereidheid van erfeigenaren om mee te werken - de keuze voor vier of vijf pilotlocaties. Wat betreft de voorstellen voor aanpassingen moet u denken aan kleine ingrepen: beplanting die aantrekkelijk is voor insecten, het aanleggen van een takkenril, het gras op bepaalde momenten gedeeltelijk niet of juist wel maaien of een muizenruiter plaatsen.

Als werkgroep zijn we nu aan het onderzoeken of er subsidieregelingen zijn die dit initiatief financieel mogelijk kunnen maken. Kortom, de eerste plannen staan in de steigers. Wordt vervolgd!

Muizenruiter, foto: Christ Grootzwagers

NESTKASTCONTROLES 2024

Zoals gezegd, binnenkort gaan we weer van start met de controles van de nestkasten. Graag komen we dan ook weer de nestkast op uw terrein controleren om te kijken of er gebroed wordt. Onze vrijwilligers nemen hiervoor contact met u op.

Graag tot ziens en hopen op een uilenrijk jaar!

Tekst en foto's tenzij anders vermeld: Lilian Roosenboom
Eindredactie: Pia Vrucht

